

**OPO – Organisasjonen
mot politisk overvåking**
Postboks 628 Sentrum
0106 Oslo
Telefon 900 19 985
e-post: overvak@opo.as
Bank giro 0537.51.98403
<http://home.no.net/overvak/>

Medlemsbulletin nr. 3/2008

Innhold:

- Styremøtet 4. november 2008
- Ivar Nygaard: Minnetale over Kjell Bygstad
- Rettssikkerheten i terrrorsaker. Brev til EOS-utvalget
- Henvendelse vedrørende rettssikkerheten i terrrorsaker. Svar fra EOS-utvalget
- Torgny Hasås: "Ute av kontroll". Om telefonavlytting
- Anita Hoemsnes, Dagens Næringsliv: "Overvåker alt"

Styremøtet 4. november 2008

På grunn av manglende presserende saker og respons fra styremedlemmene besluttet AU i møte 15. oktober å avlyse det berammede styremøtet 4. november.

AU håper medlemmene, styret og vi selv vil komme sterkere tilbake under årsmøtet i januar 2009.

I den forbindelse er AU svært interessert i innspill til saker allerede nå.

Kjell Bygstad er død

Palestinaaktivisten og OPO-gründeren med mer Kjell Bygstad døde den 7. august 2008. Noen dager etter ble det holdt en minnestund for ham, der OPO var representert ved styremedlem Ivar Nygaard. På vegne av oss i OPO holdt Ivar denne talen:

I november 2001 samlet et femtitalt mennesker, som hadde det til felles at de var registrert i POTs arkiver, seg til møte i Bygningsarbeidernes hus, i det som den gang het Henrik Ibsens gate. Hensikten var å stifte en organisasjon som kunne ivareta de ulovlig overvåkedes interesser overfor myndighetene, og som dessuten skulle arbeide for at lignende urett ikke ble begått i framtida. Formålet var, og er, å motarbeide all overvåking av lovlig politisk virksomhet. Navnet ble Organisasjonen mot politisk overvåking, OPO.

Kjell var en av de omlag 30 000 som ble rammet av den ulovlige og uanstendige overvåkingen som ble bedrevet av den norske stat mot noen av sine beste borgere. Han var også tilstede på OPOs stiftelsesmøte, hvor han deltok aktivt, og ble valgt til organisasjonens første leder.

Det er aldri noen enkel oppgave å få i gang en ny organisasjon, og det ble mye arbeid på Kjell, som også var vårt viktigste «ansikt» mot offentligheten. Innad dro vi selvfølgelig fordel av hans organisasjonsmessige erfaringer og kunnskaper.

At bokstaver er viktige symboler, vet vi alle. A og N i kombinasjon med KP var, da vi startet opp, fremdeles symboler for både motsetninger og mistenksomhet. Det var ikke noen opplagt sak at de med bakgrunn henholdsvis i NKP og AKP skulle samarbeide helt smertefritt, men det var det som skjedde. Vi opplevde at gamle uoverensstemmelser ble lagt til side, og at vi samarbeidet på en vennskaplig og tillitsfull måte om OPOs saker. Det var lærerikt for oss som var med, og det medførte at vi hadde interessante og produktive styremøter.

Den største del av æren for dette arbeidsmiljøet skal Kjell ha. Han la vekt på at det skulle være «balanse», uten at dette nødvendigvis måtte nedfelles i regler og prosenter. Jeg opplevde ham som en romslig, men bestemt leder som loset oss gjennom de første årene.

Kjell var leder til årsmøtet i 2003. Etter det var han styremedlem. De siste årene var han med i valgkomiteen, dvs. på mange måter **var** han valgkomiteen, slik at vi to andre som var med, fikk en enkel jobb. Det meste ordnet vi over telefonen.

OPO som organisasjon, og vi som har arbeidet sammen med ham, kommer til å savne Kjell og vi takker ham for det han har gjort og det han har betydd i det arbeidet vi driver.

RETTSSIKKERHETEN I TERRORSAKER

Den 18. mai 2008 skrev vi dette brevet til Stortingets EOS-utvalg:

På vegne av Organisasjonen mot politisk overvåking (OPO) ønsker vi å melde bekymring for den utviklingen vi har sett i aktuelle straffesaker, hvor det er en tendens til at uttrykker "terrorhandling" og liknende begreper benyttes mot nærmest enhver alvorlig straffbar handling hvor det kan mistenkes å være politiske over- eller undertoner.

Dette har viset seg i straffesaken mot Arfan Qadeer Bhatti, som i pressen konsekvent omtales som "tersorsaken".

Den samme tendensen ser man i saken mot tre somaliere som er siktet for å ha overført penger til den somaliske organisasjonen Al Shabab som PST hevder er en organisasjon som med rette kan betegnes som en terrororganisasjon.

Det verdensbildet som presenteres også i norske rettssaler, er i dag påvirket av en svart-hvitt tenkning hvor verden deles mellom de gode og de onde. Dette bildet er i foruroligende grad preget av slagordene til den nåværende amerikanske administrasjonen.

Et interessant á pro pos til disse sakene er det at en av Norges fremste Afghanistaneksperter, Arne Strand, nylig uttalte til NTB at det ikke er grunnlag for påstanden om at Thalibanstyrkene i Afghanistan står bak grovere overgrep mot sivilbefolkningen enn det ISAFs og NATOs allierte i landet gjør.

EOS-utvalget er en svært viktig instans for å ivareta personvern og rettssikkerhet i det norske samfunnet på det området som gjelder politisk overvåking.

OPO har medlemmer med lang erfaring og innsikt i hvordan utenriks- og innenrikspolitiske hensyn har vært retningsgivende for de overvåkingsinngrep som skjedde i regi av det tidligere POT.

På bakgrunn av disse erfaringene vil OPO oppfordre EOS-utvalget til å ha ekstra årvåkenhet når det gjelder overvåkingsinngrep i såkalte "tersorsaker". For det første må ikke "lister" laget av andre lands myndigheter eller utenlandske etterretningsorganisasjoner være avgjørende for norsk strafferettspleie og dermed for hvilke overvåkingsinngrep som lovlig kan iverksettes i Norge.

OPO har pr. i dag ikke sikker kunnskap om hva slags karakter organisasjonen Al Shabab har, men har merket seg at det er kommet store protester fra det somaliske miljøet i Norge, som omtaler denne organisasjonen som en

frigjøringsorganisasjon som kjemper mot den USA-støttede invasjonshæren fra Etiopia.

OPO er først og fremst bekymret for rettssikkerheten her i Norge for personer som støtter denne organisasjonen politisk og økonomisk, men som overhodet ikke kan mistenkes for noen forbindelse med straffbare handlinger, langt mindre terrorhandlinger, her i Norge.

OPO viser til at det solidaritetsarbeid som ble drevet til fordel for FNL under Vietnamkrigen formodentlig ville blitt stemplet av USA som støtte til ”terrorvirksomhet” ut fra dagens kriterier.

For det andre må ikke utvanningen av begreper som ”terrorhandlinger” medføre en tilsvarende senkning av tersklene for å iverksette inngripende overvåkingsinngrep som telefonavlytting, romavlytting, avlytting av biler, hemmelig ransaking, teknisk sporing etc.

Straffelovens § 147 representerer i seg selv store rettssikkerhetsmessige utfordringer fordi den knytter vidtgående rettsvirkninger til gjerningsmannens subjektive forsett. Denne forsettsvurderingen er også knyttet til svært skjønnsmessige begreper. Hvordan skal man f. eks. presist tolke begrepet: *”forstyrre en alvorlig funksjon av grunnleggende betydning for samfunnet”*.

OPO viser til at adgangen til inngripende overvåkingstiltak er sterkt utvidet gjennom de seneste endringene i straffeprosessloven. Dette gjelder også adgangen til inngrep som ledd i etterforskning, også før det er begått noen straffbare handlinger, jfr. straffeprosesslovens § 222d. Kriteriet i denne bestemmelsen er ikke strengere enn at *”det er grunn til å tro”* at noen kommer til å begå en nærmere beskrevet straffbar handling, f. eks en handling som rammes av straffelovens § 147a.

OPO vil sterkt oppfordre EOS-utvalget til aktivt å følge PSTs virksomhet for å ivareta borgernes rettssikkerhet og personvern. Dette er hensyn som lett kommer under press, ut fra kortsiktige innenrikspolitiske og utenrikspolitiske hensyn. De er ikke mindre viktige av den grunn.

For OPO
Geir Hovland (s)

HENVENDELSE VEDRØRENDE RETTSSIKKERHETEN I TERRORSAKER

Etter drøyt to måneder, den 1. september 2008, mottok OPO slikt svar fra EOS-utvalget:

Det vises til organisasjonens brev 18. mai 2008, og beklages at det ikke er gitt svar tidligere.

I brevet uttrykker organisasjonen bekymring over en utvikling man mener å se i retning av at stadig flere alvorlige straffesaker søkes knyttet til terrorbestemmelser, og nevner spesielt Bhatti-saken og Al Shabab-saken. Organisasjonen mener vårt samfunn i dag er påvirket av en svart-hvitt tenkning på dette området som ”i foruroligende grad er preget av slagordene til den nåværende amerikanske administrasjonen.”

Organisasjonen ber utvalget ha en ekstra årvåkenhet overfor mulige overtramp i ”terrorsaker”. Det vises spesielt til at ulike terrorlister ikke må tillates å være avgjørende for hvilke overvåkingstiltak som lovlig kan iverksettes i Norge, og at heller ikke ”utvanningen” av begreper som terrorhandling og lignende må tillates brukt til å senke tersklene for iverksetting av overvåkingstiltak.

EOS-utvalget fører løpende kontroll med Politiets sikkerhetstjeneste (PST), både gjennom regelmessige inspeksjoner – sentralt og lokalt – samt ved undersøkelse av klagesaker fra enkeltpersoner og organisasjoner. Undersøkelser kan også iverksettes av eget tiltak. Utvalgets kontroll er særlig rettet mot enkeltindividers rettssikkerhet, jf kontrollloven § 2. I den forbindelse kan det vises til at den ulovlige overvåkingen av enkeltpersoner som ble avdekket på 1990-tallet, var en viktig begrunnelse for å opprette EOS-utvalget.

Utvalget er i kontrollvirksomheten i stor grad opptatt av de problemstillingene som reises i brev av 18. mai 2008. Utvalget fører regelmessig kontroll med PSTs forebyggende saker og etterforskningsaker, herunder av metodebruken i sakene. Det er domstolene som gir godkjenning til metodebruk, men utvalget fører kontroll bl a med at PST har gitt domstolene et riktig faktisk grunnlag for begjæringene, og med at innsamlet informasjon behandles korrekt. I kontrollen med tjenestens behandling av opplysninger er særlig forbudet i PST-instruksen § 15 mot behandling av opplysninger kun på bakgrunn av hva som er kjent om personens politiske, religiøse eller filosofiske overbevisning sentralt for utvalget. For øvrig vises det til utvalgets årsmelding for 2007 hvor det bl a er redegjort for utvalgets kontroll med tjenestens bruk av skjulte tvangsmidler.

Utvalget er også opptatt av problemstillinger knyttet til listeføring og hvilke konsekvenser dette kan ha for enkeltmennesker. Utvalget har notert seg at regelverket for FNs terrorliste er kritisert pga manglende prosessuelle rettigheter for enkeltmennesker, og at det er foreslått endringer i regelverket. Når det gjelder betydning av listeføring i strafferettspleien kan det for øvrig vises til Ot prp nr 8 (2007-2008) side 198 hvor det heter at det ikke ubetinget kan legges til grunn at en gruppe er å anse som en terrorgruppe utelukkende fordi den er oppført på en såkalt terrorliste. Det avgjørende må være hvilke handlinger som utføres av gruppen. Dette er problemstillinger utvalget arbeider med ifbm kontroll av saker og personregistreringer i PST.

Utvalget ser det positivt at det er oppmerksomhet omkring denne type problemstillinger, og takker for organisasjonens henvendelse. Jeg håper utvalget gjennom dette brevet har gitt noen svar og avklaringer i forhold til vårt arbeid på det området organisasjonen er opptatt av. Fr ytterligere informasjon om utvalget og dens kontroll med PST vises det til utvalgets årsmelding for 2007 som følger vedlagt.

Med vennlig hilsen
Helga Hernes (s)
utvalgsleder

Ute av kontroll

«Les utdrag fra politiets avlytting. Samtalene som avslørte Erik Myggens kokainkjøp.» Slik lyste overskriftene på VG mot oss på onsdag.

Av [Torgny Hasås, LO-Aktuelt](#)

[Se større bilde](#)

Gjennom et stort politiarbeid har politiet klart å rulle opp en stor narkotikaliga. Telefonavlytting har vært et av politiets viktigste verktøy i arbeidet. Ifølge VG har politiet avlyttet til sammen 400 000 samtaler. Ifølge Erik «Myggen» Myklands forsvarer er det enorme avlytningsmaterialet årsaken til at det tok to år før Mykland ble avslørt.

Etter at Stortingets undersøkelseskomisjon for de hemmelige tjenestene avslørte at de hemmelige tjenestene og spesielt Politiets Overvåkingstjeneste (POT) hadde drevet med ulovlig telefonavlytting ble det en stor debatt om temaet. Flere av de som var blitt overvåket fikk erstatninger på opp til 100 000 kroner.

Innsynsutvalget, som ga de overvåkede innsyn i dokumenter, delte også ut erstatning. Politiets avlytting ble sett på som et alvorlig inngrep i personens privatliv, og var en viktig grunn til at erstatningssummer opp mot det maksimale beløpet ble utbetalt.

Som journalist i Klassekampen fikk jeg se mye av det materialet som de avlyttete fikk innsyn i. Den mest omfattende avlyttingen Innsynsutvalget fikk til behandling var saken til familien Løfsnes.

Gjennom mange år fulgte politiet familien, og da barna til Knut Løfsnes fikk lese utskriftene av overvåkingsmaterialet ble de dypt sjokkert. Det var et grovt overtamp av privatlivets fred, og at de fikk maksimal erstatning var absolutt på sin plass.

Så kom 11. september 2001. Daværende justisminister Odd Einar Dørum oppførte seg som president Bushs lydige skjødehund og innførte anti-terrorlover etter amerikansk mønster i Norge. Politiet fikk en rekke nye verktøy både i etterforskning og forebyggende arbeid. Med i denne pakka kom en kraftig utvidelse av retten til telefonavlytting. En del av fullmaktene ble også gitt til politiets arbeid med andre typer forbrytelser som narkotika og organisert kriminalitet.

Det er dette vi ser resultatet av i saken som Erik Mykland har blitt en del av. Telefonavlyttingen har et vanvittig omfang, og at telefonavlyttingen lekkes til VG viser at her er det store personvernproblemer.

Sportsdirektør Svein Mathiesen i Start krever nå at de som har lekket saken skal få sparken. Det er det lett å slutte seg til. Men like viktig er det å få reist debatten om telefonavlytting. Hvis det er korrekt at det er avlyttet 400 000 telefonsamtaler i en enkelt narkosak, viser det at telefonavlytting som verktøy er helt ute av kontroll.

Telefonavlytting er et grovt inngrep i privatlivets fred og bør begrenses.

Overvåker alt

På innsiden: Amerikanske myndigheter overvåker fortsatt alle pengeoverføringer nordmenn gjør til utlandet. Er det ikke på tide å sette en stopper for det?

Anita Hoemsnes, journalist i Dagens Næringsliv

En dansk kjolehandler fant drømmeleverandøren sin på internett: en pakistansk konfeksjonsfabrikk med lave priser og god design. Hun overførte 205 dollar fra banken sin i Danmark for å få sendt over seks kjoler. Ingen kjoler kom. Årsak: Den amerikanske etterretningsorganisasjonen CIA stoppet overføringen og satte pengene på sperret konto. Den mistenkte at pengebeløpet var sendt for å finansiere terror. Det var banken som informerte kvinnen om beslaget. Danske myndigheter fikk ikke vite om amerikanernes inngripen mot en dansk statsborger. Kvinnens opplevelse kunne like gjerne funnet sted i Norge.

Terroranslaget mot USA 11. september 2001 utløste en febrilsk tilstand i det amerikanske etterretningsvesenet. Ønsket om å kartlegge terroristenes bevegelser og hvordan de ble finansiert, førte til en intens jakt på informasjon. I tiden etter terrorangrepet var det få vestlige myndigheter som nektet USA noe som helst. President George W. Bush velkjente retorikk om at land som ikke var med USA i kampen mot terror, var å regne som motstandere, var vanskelig å argumentere mot. Derfor slo den belgiske organisasjonen Swift, som styrer systemet for bankenes formidling av utenlandsoverføringer, døren opp på vidt gap da amerikanerne banket på. Amerikanske etterretningsmyndigheter fikk tillatelse til å overvåke alle pengeoverføringer til og fra utlandet hos 8000 finansinstitusjoner i 208 land.

Skjult i fire år

Overvåkningen startet juni 2002. Først i 2006 ble den kjent gjennom amerikanske medier. Avsløringen førte til sterke reaksjoner, og europeiske myndigheter krevde at amerikanernes innsyn ble stoppet. Amerikanske myndigheter argumenterte for at overvåkningen ga gode

resultater og burde fortsette. De fikk gjennomslag og kunne med noen innstramninger fortsette som før. Behovet for en ordentlig avtale har gjort at EU og USA har forhandlet om i hvilken grad amerikanerne kan få informasjon om EU-borgere de siste to årene. Forhandlingene er i en slutfase. Ifølge New York Times har USA langt på vei fått grønt lys til å fortsette informasjonsinnhenting om innbyggerne i eurolandene.

Da overvåkingen ble kjent i Norge, kalte Datatilsynet finansorganisasjonene inn på teppet. Det spinkle resultatet som kom ut av møtet, var en oppfordring til bankene om å informere kunden om at amerikanske etterretningsmyndigheter kunne ha tilgang til data om betalingsoppdrag til og fra utlandet. Mer var det ikke å gjøre når Bush-administrasjonen la premissene for hva slags våpen man skulle bruke i kampen mot terror.

Det er ikke tvil om at vestlige myndigheter fortsatt bør ha en høy beredskap for å hindre nye terrorangrep. I lys av hvor langt amerikanske myndigheter har gått i sin jakt på mulige terrorister, er det likevel grunn til å stille spørsmål om USA fortsatt skal ha carte blanche i overvåkingen av nordmenns pengeoverføringer til utlandet. Norge er allerede med i et nettverk med amerikanske myndigheter Financial Action Task Force som gjør at amerikanerne kan få utlevert finansiell informasjon om nordmenn.

Den store forskjellen er at da må amerikanerne henvende seg til norske myndigheter før de får informasjonen. Overvåkingen av Swift-systemet gjøres av amerikanerne alene. Ingen lands myndigheter blir kontaktet før pengeoverføringer blir sperret, og den enkelte bankkunde blir selv bedt om å bevise at pengene ikke skal brukes til terrorfinansiering. Det er ikke riktig at USA skal ha en slik myndighet over norske borgere.

Kraftig diskusjon

Den danske kjølehandlerens historie har utløst en kraftig diskusjon i Danmark. EU-parlamentariker Christel Schaldemose skal ifølge Berlingske Tidende bringe saken frem for Europaparlamentet. Hun vil ha svar på om amerikanske myndigheter har lov til å tilbakeholde pengeoverføringer fra danske borgere. Selv om Norge ikke har samme tilgang til EUs organer, bør norske myndigheter bidra i denne diskusjonen. Presidents Bush tid er snart ute. Det bør også amerikanernes rolle som verdenspoliti være.

Publisert: 02.07.2008 - 07:28 Oppdatert: 02.07.2008 - 07:35